

Rafel López
Bernat Quetglas

Bolonya i els educadors i educadores socials. La visió del col·lectiu professional

Resum

L'article pretén fer un recorregut històric a partir de la implantació de la Diplomatura en Educació Social fins arribar a la posició i aportació del col·lectiu professional al procés iniciat amb l'acord de Bolonya que desembocarà en el nou títol de grau. El punt de partida són els tres objectius que les associacions professionals d'educadors es van plantejar a mitjan dels anys 80: Aconseguir el reconeixement formatiu, mitjançant l'establiment d'una formació universitària. Aconseguir el reconeixement professional, mitjançant la creació de col·legis professionals. Aconseguir el reconeixement dels educadors que històricament havien creat professió, mitjançant els processos d'habilitació professional i equivalències de titulacions.

Paraules clau

Competències, Diplomatura, Moviment associatiu i col·legial, Nou títol de grau, Perfil dels educadors socials

Bolonia y los educadores y educadoras sociales. La visión del colectivo profesional

El artículo pretende hacer un recorrido histórico a partir de la implantación de la Diplomatura en Educación Social hasta llegar a la posición y aportación del colectivo profesional al proceso iniciado con el acuerdo de Bolonia que desembocará en el nuevo título de grado. El punto de partida son los tres objetivos que las asociaciones profesionales de educadores se plantearon a mediados de los años 80: Conseguir el reconocimiento formativo, mediante el establecimiento de una formación universitaria. Conseguir el reconocimiento profesional, mediante la creación de colegios profesionales. Conseguir el reconocimiento de los educadores que históricamente habían creado profesión, mediante los procesos de habilitación profesional y equivalencias de titulaciones.

Palabras clave

Competencias, Diplomatura, Movimiento asociativo y colegial, Nuevo título de grado, Perfil de los educadores sociales

Bologna and social educators. The viewpoint of the professional collective

The article aims to give the history from the implementation of the Diploma in Social Education to the position and contribution of the professional collective to the process started by the Bologna agreement, which will lead to the new degree qualification. The starting point is the three objectives that the professional association of educators set in the mid-80s: to achieve recognition for training by establishing university training; to achieve professional recognition by establishing professional associations; and to achieve the recognition of educators who in the past had created the profession, through processes of professional competence and a framework of comparable and compatible qualifications.

Key words

Competence, diploma studies, association and collegiate movement, new degree qualifications, profile of social educators

Autor: Rafel López i Zaguire / Bernat Quetglas Escalas

Article: Bolonya i els educadors i educadores socials. La visió del col·lectiu professional

Referència: Educació Social, núm. 40 p30-44.

Adreça professional: ra.lopez@ceesc.cat - quetglasber@yahoo.es

▲ Introducció

Aquest article pretén fer un recorregut històric a partir de la implantació de la Diplomatura en Educació Social fins arribar a la posició i aportació del col·lectiu professional al procés iniciat amb l'acord de Bolonya que desembocarà en el nou títol de grau.

El punt de partida són els tres objectius que les associacions professionals d'educadors es van plantejar a mitjan dels anys 80:

- Aconseguir el reconeixement formatiu, mitjançant l'establiment d'una formació universitària.
- Aconseguir el reconeixement professional, mitjançant la creació de col·legis professionals
- Aconseguir el reconeixement de les educadores i educadors que històricament havien creat professió, mitjançant els processos d'habilitació professional i equivalències de titulacions.

La implantació de la Diplomatura d'Educació Social

La Diplomatura en Educació Social no és la primera formació dels educadors socials a l'Estat espanyol.

La primera notícia a l'Estat espanyol d'una formació organitzada per a educadors especialitzats va ser un curs organitzat per la Diputació de Barcelona l'any 1969. Aquest mateix any aquesta Diputació provincial ja va constituir el *Centro de Formación de Educadores Especializados* a Barcelona, centre adscrit a l'I.C.E. de la Universitat Autònoma de Barcelona. Aquest Centre va desenvolupar les seves activitats fins a 1980.

Més endavant es van organitzar diverses escoles entre les que van destacar¹:

1. A Catalunya

- Escola d'educadors especialitzats *Flor de Maig* de la Diputació de Barcelona.
Cursos: 1981/82 a 1991/92.
Titulació: Tècnic Especialista en Adaptació Social. Formació professional de 2n grau.
- *Escuela de Educadores Especializados de Girona* de la *Fundació Servei Gironí de Pedagogia Social (SERGI)*.
Cursos: 1986/87 a 1993/94.
Titulació: Educador Especialitzat.

- Escoles d'Educadors en pedagogia de l'oci i animació sociocultural.

Titulació: Títol en pedagogia de l'oci i animació sociocultural. Títol expedit per la *Direcció General de Joventut de la Generalitat de Catalunya* i reconegut per l'*Institut Català de Noves Professions (INCANOP)*.

2. A Navarra

- *Escuela de Educadores especializados de Navarra* del Govern de Navarra. Cursos: 1986/87 a 1991/92.

Titulació: Tècnic Especialista en Adaptació Social. Formació professional de 2n grau.

3. A València

- *Escuela de Educadores especializados en marginación social* de la Diputació de València.

Cursos: 1981/1982 a 1983/1984.

4. A Galícia

- *Escuela de Educadores especializados en marginación social de Galicia*. Cursos: 1983/84 a 1988/89.

Titulació: Educador Especialitzat en Marginació Social de Galícia.

Al llarg de finals dels anys 80, concretament a partir del Congrés celebrat a Pamplona (I Congreso de Educadores, desembre 1987), organitzat per la *Coordinadora de Asociaciones y Escuelas de Educadores Especializados*, s'inicien els treballs conjunts amb el Ministeri d'Educació que conflueixen en la publicació del Reial Decret 1420/1991, de 30 d'agost pel que s'estableix el títol universitari oficial de Diplomada en Educació Social i les directrius generals pròpies dels plans d'estudis conduents a la seva obtenció. (BOE 10-10-1991, núm. 243). Aquest RD disposa, en el seu únic Títol: "*Se establece el título universitario de Diplomado/a en Educación Social que tendrá carácter oficial y validez en todo el territorio nacional, así como las correspondientes directrices generales propias de los planes de estudio que deban cursarse para su obtención y homologación y que se contienen en el Anexo*".

La posada en marxa de la diplomatura en les diferents comunitats autònomes va ser dispar:

- Curs 1992/93: Catalunya (Lleida, Universitat Autònoma de Barcelona, Barcelona, Universitat Ramon Llull) i Comunidad Autónoma de Madrid (*Universidad Complutense*).

- Curs 1993/94: Castella i Lleó (Burgos, Valladolid, *Universidad Pontificia de Salamanca*), Catalunya (Girona), Euskadi (Deusto) i Galícia (Santiago de Compostela).
- Curs 1994/95: Castella i Lleó (Salamanca), Galícia (Vigo) i Illes Balears.
- Curs 1995/96: Castella-La Manxa (Alcalà), Euskadi (País Basc), Extremadura i Astúries (Oviedo).
- Curs 1996/97: Galícia (A Coruña).
- Curs 1997/98: Madrid (Autònoma) i València.

Resultava curiós veure com hi havia algunes Comunitats Autònomes les universitats de les quals no oferien la diplomatura. L'any 2000 suposa un punt d'inflexió, ja que el Reial Decret 1414/2000, de 21 de juliol (BOE 4-8-2000), publica el *Plan de Estudios de la diplomatura de la UNED* (Universidad Nacional de Educación a Distancia) que inicia el seu camí en el curs 2001-2002, gairebé deu anys després de la publicació del Reial Decret pel qual s'estableix la diplomatura.

Cal destacar que en el curs acadèmic 2003-2004, la Diplomatura s'impartia en 31 universitats, en 34 campus ubicats en 13 de les 17 autonomies, i en l'actualitat, en 32 universitats.

Aquest fet ha suposat, per al col·lectiu professional una dificultat, atenent al fet que cada autonomia ha realitzat el procés de creació del seu col·legi professional així com el de consolidació de la presència professional de forma molt dispar.

- Una altra qüestió a tenir en compte en la implantació de la diplomatura és el fet que cada universitat ha adscrit aquests estudis a una facultat diferent. Així trobem estudis vinculats a les facultats de ciències de l'educació, a pedagogia, a psicologia, a ciències jurídiques... per la qual cosa el professorat que imparteix la formació té perfils i provinences una mica dispar.

També ha posat en joc l'eclosió de diferents models conceptuals que, per sort, conviuen tant en l'acadèmic com en el professional.

Per altra part, la Diplomatura, que inicialment era clarament dissenyada com a formació finalista, ha resultat, en gran part, una formació de primer cicle com a peralt a altres diverses formacions de segon cicle sense que molts dels diplomats hagin desenvolupat la seva activitat professional com a educadors i educadores socials.

La Diplomatura ha feminitzat la professió. Aquest fet ha comportat la dificultat que tenen els serveis per contractar educadors socials per als seus equips i intentar mantenir el tan desitjat fet de "les parelles pedagògiques". Però la diplomatura també ha provocat diversificar els àmbits de treball dels i de les educadores socials. Quan en els anys 80 i principis dels 90, la dedicació de professionals anava molt lligada als serveis socials bàsics i especialitzats, en l'actualitat, tot el sector de l'animació sociocultural és un dels grans ocupadors dels nous professionals.

La Diplomatura, que inicialment era clarament dissenyada com a formació finalista, ha resultat, en gran part, una formació de primer cicle

La trajectòria del moviment associatiu i col·legial

La primera associació de la que es té constància és l'Associació d'Educadors Especialitzats de Catalunya, creada en 1984. Des d'aquest any i fins a mitjan dels 90, es van anar impulsant associacions professionals en tot l'Estat espanyol.

Amb l'aparició de la diplomatura es van iniciar els processos de creació de col·legis professionals, el primer dels quals va ser el Col·legi d'Educaores i Educadors Socials de Catalunya, el 1996.

Conviuen doncs, en l'actualitat col·legis professionals i associacions professionals autonòmics. En concret, hi ha 10 col·legis professionals (Andalusia, Aragó, Castella-La Manxa, Castella i Lleó, Catalunya, Euskadi, Galícia, Illes Balears, Múrcia i València) amb 9 associacions professionals (Astúries, Ceuta, Extremadura, La Rioja, Las Palmas de Gran Canaria, Madrid, Melilla, Navarra i Tenerife).

Històricament, els moviments autonòmics han comptat amb un òrgan de representació estatal: la *Coordinadora de Asociaciones de Educadores* (a finals dels 80) que va donar pas a la *Federación Estatal de Asociaciones Profesionales de Educadores Sociales* (FEAPES) entre els anys 1991 i 2000, a l'*Asociación Estatal de Educación Social* (ASEDES) de 2000 i fins a l'actualitat i, finalment, al *Consejo General de Colegios Oficiales de Educadoras y Educadores Sociales* (CGCEES) des de 2006.

Aquest últim organisme neix amb la voluntat de ser:

- Un espai de trobament de diferents àmbits d'intervenció professional, i de les diferents realitats formatives de les educadores i educadors socials (diplomats i no diplomats).
- Un referent social en la defensa dels límits i continguts de la nostra pràctica professional.

Com s'assenyala en la introducció, els objectius prioritaris dels moviments estatals van ser la consecució de la Diplomatura, la consecució de col·legis professionals i, finalment, el reconeixement formatiu d'aquells educadors que van estudiar formacions específiques prèvies a la Diplomatura. Actualment, i a falta de poder comptar amb col·legis professionals en cada una de les Comunitats Autònomes, tots ells han reeixit.

Per altra part, els objectius de treball del col·lectiu entre 2001 i 2007 han anat encaminats a elaborar una definició professional feta des dels professionals, a elaborar un catàleg de funcions i competències professionals i un codi deontològic que orienti les accions dels educadors i educadores socials.²

El camí d'aquest moviment col·legial està centrat, en aquests moments, en vetllar per una adequada implantació del nou títol de grau, a aconseguir la regulació professional a escala estatal i europea així com a tenir representació col·legial en tot l'Estat.

Ahir i avui del perfil dels educadors i educadores socials

En aquests 17 anys, des de la creació de la Diplomatura, hi ha hagut canvis en el perfil dels educadors i educadores socials, alguns dels quals ja han estat assenyalats.

Del perfil de les educadores socials podríem destacar, entre altres, les següents qüestions:

- És un col·lectiu jove, amb majoria de professionals entre els 30 i els 45 anys, tot i que cal destacar que hi ha una part històrica del col·lectiu que van iniciar la seva ruta professional a finals dels 70 i principis dels 80 amb eclosió de les competències dels ajuntaments democràtics.
- El col·lectiu s'ha feminitzat. Mentre que en els anys 80 la major part de professionals eren homes, en l'actualitat la situació és a la inversa, essent els homes els professionals de més edat.
- Estan majoritàriament en actiu. El nivell d'atur entre el col·lectiu no és molt elevat. Els estudis realitzats per diferents universitats estableixen un nivell d'inserció entre el 70 i el 75% dels titulats, tot i que cal tenir present que la Diplomatura és un cicle de pas cap a estudis de segon cicle.
- Fa una dècada aproximadament, treballaven al 50% entre el sector públic i el privat. Avui dia ha proliferat l'ocupació en el sector privat a través de l'externalització de serveis de l'administració.
- Des de les relacions contractuals, la seva jornada laboral està al voltant de les 37,5 hores, jornada completa, tot i que molts dels serveis requereixen un alt nivell de flexibilitat horària.
- Es regula per una multiplicitat de convenis col·lectius, alguns d'ells molt allunyats del contingut de la seva acció. Les iniciatives d'aquests darrers anys a establir convenis sectorials a escala estatal i autonòmica tot i que, en principi semblava que ajudaria a regularitzar la situació de les educadores socials, no han acabat d'aconseguir-ho.
- Encara continuem rebent una multitud de noms, només el 50% es diuen educadors en els seus contractes de treball, però sense que el "social" aparegui en moltes places.

El camí d'aquest moviment col·legial està centrat, en aquests moments, en vetllar per una adequada implantació del nou títol de grau

- Els salaris mitjans se situen entre els 15.000 i els 18.000 euros anuals. Cal tenir en compte les diferències significatives que es donen en les retribucions entre la contractació pública i la privada.

La lluita per l'extensió del nom i per una regulació homogènia dels sectors on intervenen els educadors i les educadores socials, continua essent un objectiu urgent i prioritari per a les quantitats de representació professional i també per a les entitats formatives. Aquest aspecte estarà directament relacionat amb el desenvolupament de l'Espai Europeu a escala formativa i a escala professional, la primera relacionada amb el procés de Bolonya i la segona amb la Directiva Europea per a la lliure circulació de professionals en els Estats membre.

La posició davant del procés de Bolonya

El procés de Bolonya. Desenvolupament històric

La construcció de l'Espai Europeu d'Educació Superior rep un impuls decisiu amb la Declaració de Bolonya, signada el 19 de juny de 1999 per Ministres amb competències en Educació Superior de 29 països europeus i que dona el seu nom al Procés de Bolonya.

Es tracta d'un procés de caràcter intergovernamental amb participació d'universitats, estudiants, la Comissió Europea i altres organitzacions. Aquest procés té com a meta l'establiment d'un Espai Europeu d'Educació Superior l'any 2010.

L'EEES es contempla com un espai obert en el qual no hi ha obstacles per a la mobilitat d'estudiants, titulats, professors i personal d'administració, i s'articula a l'entorn del reconeixement de titulacions i altres qualificacions d'educació superior, la transparència (un sistema de titulacions comprensibles i comparables organitzat en tres cicles) i la cooperació europea en la garantia de la qualitat.

L'entrada en vigor dels acords de Bolonya i de l'Espai Europeu d'Educació Superior va proporcionar l'oportunitat històrica de poder crear uns estudis universitaris, el nou grau, a partir de la unió i el consens de criteris entre la universitat i el món laboral³, en especial els Col·legis Professionals. El món de l'Educació Social, representat en un principi per ASEDES i després pel recent creat *Consejo General de Colegios de Educadoras y Educadores Sociales* a escala estatal així com pels Col·legis Oficials i Associacions Professionals en cada Comunitat Autònoma a escala local, no ha estat aliè en absolut a aquest procés de canvi i renovació que suposava, en principi l'elaboració dels nous estudis de Grau en Educació Social. En aquest sentit, cal destacar la participació activa que des d'Asedes, el CGCEES, els col·legis i associacions s'ha tingut des del primer moment: Col·laborant amb l'Aneca en l'elaboració del llibre blanc de pedagogia i educació social. Membres representants d'Asedes van intervenir en les jornades de Palma de Mallorca

sobre els estudis de grau en Educació Social⁴. Membres del CGCEES van anar a la *V Conferència de Decanos de Educación* en la qual es va exposar el document elaborat per la comissió. Sempre que ha estat possible, els col·legis professionals de cada territori han treballat conjuntament amb la universitat.

Les propostes dels professionals al nou títol de grau

Les propostes realitzades han partit, sobretot, de superar la ja arcaica definició de l'àmbit de treball d'educació social exclusivament com el no formal i l'informal i adaptar els nous estudis de grau als nous àmbits d'intervenció i desenvolupament laboral de l'educador social apareguts els últims anys, partint de la base d'una formació amb un cos teòric vertebrador, integral i amb caràcter transversal que estructurari els coneixements del nou títol:

Les propostes realitzades han partit, sobretot, de superar la ja arcaica definició de l'àmbit de treball

- S'ha considerat positiu donar a la formació de l'ES una visió pedagògica, filosòfica, psicològica, sociològica, antropològica i històrica. Fonts del coneixement que ha d'adquirir l'ES.
- S'ha proposat el binomi acció-reflexió com indissoluble, intrínsec i específic de la professió. Ens definim com a professionals de l'acció-reflexió.
- S'han fet propostes sobre la base de l'estructura de funcions i competències elaborades pel col·lectiu professional: Documents Professionalitzadors i la Plataforma Comuna Europea.
- S'han realitzat aportacions al voltant de termes educatius de caràcter semàntic i conceptual (acció-intervenció, participació, cultura, salut mental-malaltia...).
- S'ha insistit de manera expressa en la qualitat del pràcticum. Es vol un pràcticum que sigui integrador, espai de confluència entre teoria i pràctica; espai de reflexió; s'ha insistit en l'increment d'ECTS. S'han fet aportacions reflexives a l'entorn al paper de cadascú dels actors que intervenen: universitat-empresa-alumne-tutors.
- S'ha proposat impulsar els processos d'investigació de l'educador social i des de l'ES.
- S'ha proposat que el coneixement específic i intensiu dels àmbits es pot fer a través de mòduls o assignatures optatives i els cicles posteriors de postgrau.

En aquest sentit, les proposicions del CGCEES aportades en el document de treball elaborat en les *Jornades de Palma* del 22 i 23 de juny de 2006 es van centrar a establir:

1. El perfil professional de l'educador social com "La persona capacitada per desenvolupar professionalment els coneixements científics necessaris per a la comprensió, interpretació, anàlisi i explicació dels fonaments teòrico-pràctics de l'educació en diferents espais i temps socials, partint de la concepció de l'Educador Social com un professional que rep un encàrrec social i educatiu particular. Per poder donar-ne compte, necessita un repertori de sabers apresos i assumits per formació i per experiència ⁵, des dels quals s'articula tant el seu propi discurs professional com les orientacions ètiques i tècniques que el situen en un lloc apropiat per satisfer les demandes i necessitats socioeducatives del conjunt de la ciutadania. Partim de la convicció que l'Educador i Educadora Social és un professional capacitat per respondre, des de diferents estratègies relacionals i educatives, a aquells encàrrecs socials que les noves configuracions i lògiques socials, polítiques i econòmiques plantegen als individus, als col·lectius i a la societat en el seu conjunt. La seva especificitat és l'acció educativa en programes i projectes que les administracions públiques i les entitats privades promouen amb la finalitat de: *millorar les condicions socials i culturals* de la ciutadania, aconseguir uns nivells més grans de benestar i qualitat de vida, *compensar* els efectes generats per les situacions d'exclusió i/o marginació social, en una tendència clara envers la seva extinció en clau de justícia social. En aquest sentit, l'Educador i l'Educadora Social contribueixen a la socialització i a la sociabilitat dels subjectes de l'acció socioeducativa, és a dir, a la incorporació crítica del subjecte de l'educació a la diversitat de les xarxes socials i a la promoció cultural i social de la persona, sempre des d'una perspectiva de la igualtat de gèneres".
2. Els àmbits de treball, especificant que el títol d'Educador/a Social ha de possibilitar, partint de la base pedagògica, filosòfica, psicològica, sociològica, antropològica i històrica abans esmentada, adquirir la formació inicial bàsica per exercir una activitat professional en els següents àmbits:
  - L'Educació Familiar i el Desenvolupament Comunitari
  - La Intervenció Socioeducativa en la Formació Reglada no Universitària
  - La Intervenció Socioeducativa en la Formació No Reglada (Formació Professional Ocupacional, Itineraris Integrals d'Inserció Sociolaboral, etc.
  - La Intervenció Socioeducativa en la Mediació, la diversitat i la Integració Social.
  - L'Educació del Temps Lliure, l'Animació i la Gestió Sociocultural
  - L'Educació Ambiental i l'Educació-promoció del patrimoni cultural
  - La Intervenció Socioeducativa en Infància i Joventut
  - La Intervenció Socioeducativa en Programes de Prevenció (Drogodependències, Conflictes, Educació Afectiva-Sexual, Educació per a la Salut, etc.).
  - La Intervenció Socioeducativa en Programes de Modificació de Conducta.

- La Intervenció Socioeducativa en Discapacitat
- La Intervenció Socioeducativa en Salut Mental
- La Intervenció Socioeducativa en Drogodependències
- La Intervenció Socioeducativa en Programes d'Educació d'Adults
- La Intervenció Socioeducativa amb Gent Gran
- La Intervenció Socioeducativa en Minories Ètniques
- La Intervenció Socioeducativa en els Serveis Socials Bàsics i Especialitzats.

3. Les diferents competències inherents al títol de grau en educació social.

Es va partir del punt de vista que cal distingir les competències que ha d'utilitzar el formador universitari (professional orientat per i al coneixement) per obtenir les competències que necessita l'educador social (professional que orienta la seva activitat per i envers l'acció). No podem pensar les competències des d'una lògica només disciplinària sinó, fonamentalment, des de la lògica professional. Per això la importància del concepte de professionalització que entén les competències com a resultat d'un procés històric: d'aquí que, amb el temps, vagin canviant d'acord amb les noves transformacions socials, necessitats educatives i activitats laborals.

No podem pensar les competències des d'una lògica només disciplinària sinó, fonamentalment, des de la lògica professional

Se subratllà que és essencial pensar, detingudament, la relació (no determinística) entre les competències del formador i la dels futurs educadors socials... No es pot atomitzar-les. Unes en subsumeixen d'altres. La relació que ve a continuació, és el resultat d'analitzar, comparar, sintetitzar i integrar les competències proposades pels educadors socials desenvolupades en el *Catálogo de Funciones y Competencias del Educador y la Educadora Social* (aprovat el 16 de juny de 2007 a Palma de Mallorca i editat i presentat en el *V Congreso Estatal* celebrat a Toledo els dies 27, 28 i 29 de setembre de 2007) i la Universidad (ANECA). Es va veure clarament que les diferències entre unes i altres eren més aparents que reals i desapareixien quan s'aclaria el llenguatge que utilitzem uns i altres.

Competències Instrumentals

- Domini de tècniques d'anàlisi i identificació de les necessitats educatives en un context determinat.
- Domini de tècniques d'organització, planificació i disseny de programes/projectes educatius.
- Domini de metodologies educatives i dinamitzadores
- Coneixement dels diferents mètodes/tècniques per avaluar projectes i programes educatius.
- Coneixement i aplicació dels diversos marcs legislatius que possibiliten, orienten i legitimen l'acció de l'educador social.
- Capacitat per elaborar i formalitzar els documents bàsics que regulen l'acció socioeducativa: projectes de centre, projecte educatiu individualitzat, reglaments de règim intern i altres informes educatius.
- Domini de les metodologies d'assessorament i orientació
- Coneixement teòric i metodològic sobre mediació en les seves diferents accepcions.

- Capacitat per reconèixer els continguts culturals, llocs, individus o grups a posar en relació.
- Donar a conèixer els passos o eines dels processos en la pròpia pràctica
- Capacitat per detectar les necessitats educatives d'un context determinat
- Domini dels plans de desenvolupament de la comunitat i desenvolupament local
- Domini de mètodes, estratègies i tècniques d'anàlisi de contextos socioeducatius. Capacitat d'anàlisi i avaluació del medi social i educatiu (anàlisi de la realitat).
- Capacitat de posar en marxa plans, programes, i/o projectes educatius i accions docents.
- Dominar els diferents models, tècniques i estratègies de direcció de programes, equipaments i recursos humans.
- Capacitat de supervisar el servei ofert pel que fa als objectius marcats
- Domini en tècniques i estratègies de difusió dels projectes
- Capacitat per facilitar a les persones i als grups socials perquè adquireixin una més gran sensibilitat i consciència del medi ambient en general i dels problemes connexos.
- Capacitat per facilitar a les persones i als grups socials adquirir una comprensió bàsica del medi ambient en la seva totalitat.
- Destresa per fomentar en les persones i en els grups socials assumir una responsabilitat i una consciència crítiques en allò que es refereix al medi ambient.
- Capacitat per possibilitar a les persones i als grups socials, adquirir valors socials i interès pel medi ambient que els impulsi a participar activament en la seva protecció i millora.
- Capacitat per desenvolupar en les persones i en els grups socials, les aptituds necessàries per intervenir en els problemes ambientals.
- Capacitat per avaluar les mesures i els programes d'educació ambiental en funció dels factors ecològics, polítics, econòmics, socials i educacionals.

Competències *Interpersonals*

- Capacitat crítica i autocrítica per a la transmissió, desenvolupament i promoció de la cultura.
- Gestió i difusió de la informació i la cultura
- Saber reconèixer els béns i recursos culturals de valor social
- Habilitats per potenciar les relacions interpersonals i entre grups
- Capacitat de resiliència i habilitat per desenvolupar resiliència en altres. Educador resilient.
- Domini dels plans de desenvolupament comunitari i local
- Capacitat per particularitzar les formes de transmissió cultural a la singularitat dels subjectes de l'educació.
- Capacitat per a l'organització i gestió educativa d'entitats i institucions de caràcter social i/o educatiu.
- Destresa en gestió de projectes, programes, centres i recursos educatius
- Capacitat empàtica i de relació educativa.

Competències Sistèmiques

- Ètica professional i compromís ètic per a la cooperació i el treball col·laboratiu.
- Coneixement de les diferents polítiques socials, culturals i educatives
- Destresa per adaptar-se a situacions noves, innovar i construir en la relació educativa.
- Perícia per al lideratge i la presa de decisions en la gestió i desenvolupament dels programes.
- Habilitat per a la gestió i organització de les institucions educatives
- Saber posar en relació els continguts, individus, col·lectius i institucions.

Com es pot veure, des de l'entorn professional, s'ha defensat, i es defensa, la idea que no hi ha competències sense sabers i que les competències – per tal d'evitar l'essencialisme- van associades a determinats camps de sabers a través dels quals s'han de formar els futurs professionals de l'Educació Social. De la mateixa manera que en el camp professional no poden existir funcions professionals que no estiguin associades a les competències necessàries, a un saber i saber fer que donin compte de determinades àrees o camps de responsabilitat que són competència de l'educador/a social en una institució per donar i retre comptes de l'encàrrec educatiu rebut.

Les competències –per tal d'evitar l'essencialisme- van associades a determinats camps de sabers

4. L'estructura curricular. Partint del document base elaborat en les *Jornades de Palma*, des dels territoris es va treballar en el desenvolupament dels continguts formatius i troncal comuns, d'acord amb els diferents blocs del títol proposats en el document, així com els descriptors corresponents a cadascuna de les matèries troncal.

L'estructura del títol de grau d'educació social es va establir en cinc blocs curriculars més el pràcticum:

- Bases conceptuals i contextuals de l'educació
- Metodologies de la investigació en la intervenció socioeducativa i tecnologies educatives.
- Intervenció socioeducativa
- Disseny, gestió i avaluació de programes d'intervenció socioeducativa
- Tècniques, mitjans i recursos en la intervenció socioeducativa
- Pràcticum i aplicació dels documents bàsics articuladors d'una professió: definició, catàleg de funcions i competències i codi deontològic.

En ampliar, partint de la realitat actual de la professió, els àmbits d'actuació de l'educador i l'educadora social, es van desenvolupar els suggeriments de continguts de les assignatures corresponents dins del bloc curricular al qual pertanyien, així com propostes de continguts en assignatures ja configurades.

La darrera aportació realitzada pel col·lectiu de professionals de l'Educació Social al document de consens elaborat en les *Jornadas de Palma* va ser en referència a l'apartat de "Condiciones para la aportación de las enseñanzas de los títulos anteriores al nuevo".

El paper, doncs, del col·lectiu professional en aquest procés ha estat molt actiu, no només a escala estatal sinó també en moltes de les Comunitats Autònomes on s'ha pogut treballar amb les respectives universitats.

Reptes davant la implantació del nou títol de grau

La implantació del nou grau en educació social porta aparellada una sèrie de nous reptes, que sorgeixen del nou ventall de possibilitats que s'obren.

- L'elaboració i publicació d'investigacions. Tradicionalment el treball dels educadors i educadores socials s'ha nodrit dels sabers creats a partir d'investigacions sobre pedagogia, pedagogia social, antropologia, psicologia, filosofia i sociologia, sobre els que hem anat creant el nostre marc teòric tot i que sense que s'arribés mai a constituir un marc teòric propi de l'Educació Social, sempre hem estat subordinats a les investigacions que realitzaven especialistes d'altres disciplines⁶. El nou títol de grau ens obre les portes al món de la investigació, a la possibilitat de publicar el saber après i desenvolupat pels educadors en la seva intervenció quotidiana. A un no tan llunyà títol de Doctor en Educació Social.
- La formació de base generalista que suposen els 60 crèdits comuns amb altres carreres d'educació permetrà l'adaptació dels/les professionals de l'educació social als nous entorns i àmbits socioeducatius que sorgeixin com a resposta a necessitats de la societat, exemple d'allò són la inclusió d'educadors i educadores socials en el sistema educatiu reglat i en l'àmbit de la salut mental, els dos instaurats en diversos territoris, com Catalunya i Galícia, i en fase de concreció en la resta del territori espanyol. Alhora, la formació més particular desenvolupada amb posterioritat fins a arribar als 240 (incloent les pràctiques i el projecte de fi de carrera) afavorirà la consolidació de la labor dels educadors socials en els diferents àmbits de treball actuals desenvolupats en tot el territori de l'Estat.
- La incorporació gradual de professionals en els processos de formació dels nous/ves educadors socials, en un principi com a tutors del Pràcticum a través del concepte de "corresponsabilitat formativa", tal com diu el document de les *Jornadas de Palma*: "En coordinació amb els Col·legis Professionals, s'incorporarà en la formació acadèmica/universitària específica a professionals en actiu, de manera que s'estableixin vincles entre els professionals acadèmics i els centres del Pràcticum i evitar limitar uns professionals a uns espais determinats: professors a la universitat i educadors/es al món professional. Potenciar el treball en equips professionals/universitaris i entre professors."

- “Cada estudiant s'integrarà en un equip educatiu i tindrà un professional com a tutor i un altre per part de la universitat, incorporant-se el concepte de corresponsabilitat formativa entre els dos tutors”. I, posteriorment, com a docents Graduats i Doctors de la universitat.
- El treball realitzat (sempre que ha estat possible)⁷ fins ara des dels col·legis en cooperació amb les universitats per al desenvolupament dels nous estudis de grau, ha establert ponts d'unió i cooperació, en determinats casos, molt forts i vàlids que han de permetre la millora de la formació i del saber fer dels professionals i la seva adequada adaptació a la canviant realitat social. Especialment en la conformació dels futurs màsters i postgraus en els quals el col·lectiu professional, mitjançant les demandes oportunes i mitjançant el treball des dels col·legis i el CGCEES amb la universitat, pot i ha de tenir un pes específic.
- Dissortadament, no tot són avantatges; el nou títol de grau ens pot portar també un nou perill: els educadors/es amb el nou “estatus de grau” podem caure en la temptació de tornar-nos tecnòcrates, de creure que amb el coneixement i el saber com i quina tècnica aplicar, ja sabem intervenir. De caure en l'egocentrisme propi dels erudits que els allunya de la realitat. De caure en la temptació de trencar el treball en primera línia, proper a les persones, que ha caracteritzat i ha estat històricament la causa principal de l'èxit de la nostra intervenció, per passar a intervenir exclusivament des de darrere de la cadira d'un despatx.

Els educadors/
es amb el nou
“estatus de grau”
podem caure en
la temptació de
tornar-nos
tecnòcrates

Per evitar això, serà de vital importància el paper actiu dels col·legis, del CGCEES i de les mateixes universitats així com dels mateixos educadors i educadores socials com a garants dels documents professionalitzadors, en especial del Codi Deontològic, del seu correcte ensenyament, aplicació, difusió i revisió.

Rafel López i Zaguirre

Vicepresident del *Consejo General de Colegios Oficiales de Educadoras y Educadores Sociales*. Responsable de l'Àrea de Projectió i àmbit Estatal, del Col·legi d'Educadores i Educadors Socials de Catalunya.

Bernat Quetglas Escalas

Coordinador del grup de treball de proposta del *Consejo General de Colegios Oficiales de Educadoras y Educadores Sociales* al títol de Grau en Educació Social. Coordinador del grup de treball en les Comunitats Autònomes per a l'elaboració del nou títol de Grau en Educació Social. Membre de la Junta del Col·legi d'Educadores i Educadors Socials de les Illes Balears.

- 1 Informació extreta de la memòria presentada al Ministeri de Treball i Afers Socials per a la creació del *Consejo General de Colegios Oficiales de Educadoras y Educadores Sociales*.
- 2 Aquests documents poden descarregar-se del portal de l'educació social (www.eduso.net) a la url següent: <http://www.eduso.net/archivo/index.php?c=27>
- 3 Així es reflecteix en el document *Ficha de los estudios de grado en ES: "Asimismo este documento se trasladará a la Sociedad Iberoamericana de Pedagogía Social y al CGCEES, en tanto de instituciones colaboradoras de las Jornadas. Se trata de que el documento final responda al cuerdo entre los sectores académicos y profesionales de la Educación Social"*. Jornades de Palma de Mallorca sobre el grau en Educació Social. 22 i 23 de juny de 2006.
- 4 Jornades en les que es va elaborar un document de consens sobre el qual es va treballar en comissió des de tots els territoris, marcant el tipus de formació que, partint de l'experiència des de tots els àmbits actuals i previsibles en un futur més o menys immediat, proposava el col·lectiu de professionals.
- 5 REIAL DECRET 1420/1991 del 30 d'agost, pel qual s'estableix el títol universitari oficial de Diplomant en Educació Social i les directrius generals pròpies dels plans d'estudis.
- 6 Per comprovar-ho, n'hi ha prou amb realitzar una recerca entre els molts llibres i investigacions publicades en els dos darrers anys sobre l'Educació Social en general i la intervenció en Educació Social en particular. En la majoria d'ells, per no dir tots, no apareix cap educador o educadora social com a autor o coautor, gairebé sempre vénen de la mà de pedagogs, sociòlegs, psicòlegs socials etc.
- 7 Malgrat tot, tal com es reflecteix en la "*Memoria del trabajo realizado por los colegios profesionales en las Comunidades Autónomas para la elaboración del nuevo título de Grado en Educación Social*" elaborada pel *Consejo General de Colegios de Educadoras y Educadores Sociales*, llevat d'alguns casos com el del País Basc en què el col·legi va formar part de la comissió universitària de l'*Escuela de Magisterio de Bilbao* creada per desenvolupar els nous estudis, Catalunya on el col·legi, malgrat no formar part de cap comissió universitària, va aconseguir fer seure en una mateixa taula representants de totes les universitats de la comunitat autònoma i establir, entre tots les bases mínimes dels estudis o el de Balears on la Universitat de les Illes Balears va incorporar totes les aportacions realitzades des del CGCEES i des del CEESIB al pla d'estudis del Grau; els processos han estat dispers i marcats pel mateix món de la universitat que en la seva majoria, malgrat haver-se obert a escoltar allò que els col·legis professionals havíem de dir i aportar, ha continuat sent un món endogàmic, tancat en ell mateix, i centrat més en les diferents lluites internes de poder que en aprofitar la ja esmentada "oportunitat històrica".